

Un pelerinaj la Muntele Athos

Respect pentru oameni și cărți

prezentat de Vasile Aldea

Editura Haco International

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

Un pelerinaj la Muntele Athos
prezentat de Vasile Aldea

Editura Haco International
Brașov - 2017

Respect pentru oameni și cărți

Precizări	5	Izvorul Maicii Domnului	130
Muntele Athos astăzi	7	Mănăstirea Filoteu	134
Repere istorice	13	Mănăstirea Caracalu	142
Pelerinajul	16	Schitul Lacu	148
Imagini din Muntele Athos	29	Izvorul Sfântului Atanasie	160
Portul Uranopolis	30	Mănăstirea Marea Lavră	164
Arsanaua Mănăstirii Zografu	36	Schitul Prodromu	176
Arsanaua Mănăstirii Constamonitu	40	Alte așezăminte monahale	188
Mănăstirea Dochianu	44	Muntele Aton	194
Mănăstirea Xenofont	48	Portul Dafne – Portul Uranopolis	200
Mănăstirea Pantelimon	52	Bibliografie	208
Portul Dafne	58	Cuprins	209
Capitala Careia	62		
Schitul Sfântul Andrei	70		
Mănăstirea Cutlumus	78		
Chilia Sfântul Ipatie	82		
Mănăstirea Vatoped	90		
Schitul Sfântul Ilie	104		
Mănăstirea Pantocrator	110		
Mănăstirea Stavronikita	114		
Mănăstirea Iviru	124		

Peninsula Calcidică din Marea Egee.

Muntele Athos astăzi

Muntele Athos este o republică monahală ortodoxă autonomă, unică în lume.

Cu o suprafață de 360 km², republica ocupă peninsula nord-estică a regiunii Calcidice din Marea Egee. Teritoriul peninsulei are o lungime de 60 km, și o lățime variabilă între 8 și 12 km, fiind străbătută în lungimea sa de lanțul Muntelui Athos, care în extremitatea estică a peninsulei atinge o înălțime de 2.033 m, unde se află o capelă construită în anul 1895, cu hramul Schimbarea la Față.

Capitala Muntelui Athos este la Careia, o mică localitate situată aproximativ în mijlocul peninsulei.

Conform recensământului din anul 2011, numărul locuitorilor din Muntele Athos era de 1830 de persoane în marea lor majoritate călugări ortodocși și o minoritate de mireni cu funcții administrative și de servicii. Viețuitorii Muntelui Athos trăiesc în 20 de mari mănăstiri, 14 schituri și numeroase chilii, colibe, bordeie și sihăstrie, împrăștiate pe tot cuprinsul peninsulei, multe dintre ele situate în locuri greu accesibile și deci dificil de recenat. Din acest motiv se consideră că numărul locuitorilor Muntelui Athos este mai mare față de cifra oficială, depășind probabil 2.000 de persoane, dacă ținem cont că în anul 2001 erau recenzați 2.262 de locuitori.

Cele 20 de mari mănăstiri, în ordinea ierarhică, sunt:

1. Mănăstirea Marea Lavră
2. Mănăstirea Vatoped
3. Mănăstirea Iviru
4. Mănăstirea Hilandaru
5. Mănăstirea Dionosiu
6. Mănăstirea Cutlumuș
7. Mănăstirea Pantocrator
8. Mănăstirea Xiropotamu
9. Mănăstirea Zografu
10. Mănăstirea Dochiaru
11. Mănăstirea Caracalu
12. Mănăstirea Filoteu
13. Mănăstirea Simon Petra
14. Mănăstirea Sf. Pavel
15. Mănăstirea Stavronikita
16. Mănăstirea Xenofont
17. Mănăstirea Grigoriu
18. Mănăstirea Esfigmenu
19. Mănăstirea Pantelimon
20. M. Constamonitu

Dintre cele 20 de mănăstiri 17 sunt grecești, una rusească – Pantelimon, una bulgărească – Zografu și una sârbească – Hilandaru.

Cele 14 schituri, dependente de marile mănăstiri, sunt, în ordine alfabetică, următoarele:

Noul Schit • Schitul Buna Vestire • Schitul Carulia • Schitul Colibelor • Schitul Katunakia Iviron • Schitul Sfânta Ana • Schitul Sfânta Treime • Schitul Sfântul Andrei • Schitul Sfântul Dumitru • Schitul Sfântul Dumitru-Lacu • Schitul Sfântul Ilie • Sch. Sf. Ioan Botezătorul-Prodromu • Schitul Sf. Ioan Botezătorul • Schitul Sfântul Pantelimon

Ca „Cetate a Ortodoxiei“, așa cum denumea părintele Ioanichie Bălan Muntele Athos, în așezămintele monahale de aici, în special în mănăstiri și schituri se află cele mai multe icoane creștine, unele dintre ele făcătoare de minuni, mare parte înfățișînd-o pe Sfânta Fecioară Maria cu Pruncul Iisus.

Muntele Athos este păstrătorul unui număr impresionant de moaște ale celor mai mulți sfinți din lumea creștină. Printre multele odoare sfinte se află aici pârțile din Crucea Mântuitorului și Brăul Maicii Domnului. Valoroase obiecte bisericești, provenite prin donații de-a lungul timpului, completează bogăția

mănăstirilor și schiturilor din Sfântul Munte. În bibliotecile athonite se află sute de mii de cărți vechi, tipărite în diferite limbi, unele dintre ele în limba română.

Cele aproximativ 20.000 de manuscrise, multe dintre ele scrise pe pergament, concentrate în principal în mănăstirile Marea Lavră, Vatoped și Iviru, situează Muntele Athos printre primele tezaure din lume. Biblioteca Mănăstirii Marea Lavră cu cele 2.242 de manuscrise se află pe locul trei mondial după cea a Mănăstirii Sfânta Ecaterina din Sinai, cu 4.500 și cea a Vaticanului cu 3.500. Dacă la toate acestea adăugăm sutele de mii de documente, hrisoave domnești și împărătești, sigilii și alte vechi înscrisuri ne dăm seama de imensa valoare a patrimoniului religios și cultural-istoric al acestui Sfânt Munte.

În așezămintele monahale din Muntele Athos, de la mănăstiri la sihăstria, se nevoiesc călugări și novici de mai multe naționalități: greci, români, ruși, bulgari, sârbi, georgieni și alții, proveniți de regulă din țări ortodoxe. Cu toate că limba oficială în Sfântul Munte este greaca nouă, slujbele în biserici se țin în limbile naționale ale țărilor din care provin călugării.

Republica monahală Muntele Athos se află pe teritoriul Greciei, care-și exercită suveranitatea prin

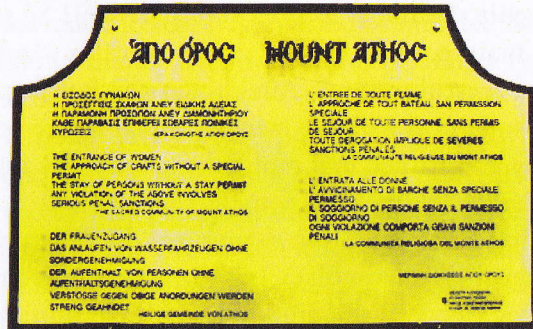
intermediul unui Guvernator al Sfântului Munte, cu atribuții de asigurare a pazei și a stării de ordine, pentru care dispune de personalul necesar pus la dispoziție de stat. Cu toate acestea Muntele Athos, ca republică ortodoxă, nu este supus Bisericii Greciei ci aparține în mod direct de Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol. Ca republică autonomă, Muntele Athos are propria sa administrație stabilită prin Carta Statutară a Sfântului Munte Athos, din anul 1924. Astfel, puterile legislativă, judecătorească și administrativă sunt executate de Sfânta Chinotită sau Sfânta Comuniune, formată din câte un reprezentant al fiecărei mănăstiri. Sfânta Chinotită se întrunește de două ori pe săptămână, este condusă de un protos și toate deciziile care se iau sunt obligatorii. Puterea executivă este reprezentată de Sfânta Epistasio, formată din patru membri. Aceasta este și păstrătoarea sigiliului Sfintei Chinotite, sigiliu format din patru părți, fiecare parte aflându-se la câte un membru al Sfintei Epistasio.

Printre particularitățile care fac din Muntele Athos un loc unic în lume, un aspect definitoriu îl reprezintă faptul că pe teritoriul republicii monahale accesul femeilor

este interzis. O referire indirectă că Muntele Athos nu este un loc destinat femeilor este oferită de tradiția athonită conform căreia când, după Înălțarea la Cer a Mântuitorului, Sfânta Fecioară Maria a ajuns la Muntele Athos și încântată de frumusețea locului a spus: „pe muntele acesta voi trimite bărbați din toată lumea, ca să viețuiască în curăție după chipurile îngerilor“. Tot tradiția spune că în anul 382 Pulcheria, fiica împăratului Teodosie cel Mare, a venit la Muntele Athos să vadă Mănăstirea Vatoped pe care tatăl său o reconstruise după ce aceasta fusese distrusă de pirați. Primită cu mare cinste de monahi s-a îndreptat spre biserică dorind să se închine în fața icoanei Maicii Domnului „Antifonitria“, moment în care din direcția acesteia s-a auzit o voce puternică zicând: „Oprește-te și întoarce-te. Pentru ce ai venit să tulburi liniștea supușilor mei? Să știi că de azi înainte, nicio femeie nu va mai călca pământul sfânt al acestui munte“. Auzind acestea Pulcheria s-a întors smerită și a dăruit mănăstirii mai multe odoare scumpe. De atunci, mai multe documente fac referire la interzicerea accesului femeilor în Muntele Athos, interdicție cunoscută sub denumirea de „Avaton“ (în traducere – loc neumblat). În seria acestor documente întâlnim Decretul din anul 885 al împăratului Vasile

Macedoneanul care denumea Muntele Athos ca „loc al călugărilor“, document reconfirmat în anii 911 și 920 de împărații Leon al VI-lea Filozoful și Roman I-ul Lecapenul, precum și prin Typikonul din anul 970 al împăratului Ioan Tzimiskes. În anul 1000 împăratul Nichifor Pfocas emite legea prin care în Muntele Athos nu sunt admise femeile, copiii, eunucii și animalele femele, lege reconfirmată în 1060 de împăratul Constantin al X-lea Ducas. Măsura este prevăzută și în Bula imperială a lui Alexis I-ul Comnenul din 1114, măsură reconfirmată chiar și de turci în 1575, 1753 și 1780 și rămasă valabilă până în zilele noastre. La granița terestră dintre Grecia și Muntele Athos, marcată printr-un gard de sârmă, se află montate panouri metalice pe care se află scris, în mai multe limbi, Avatonul.

În decursul timpului au existat însă și câteva derogări excepționale. În anul 1347 Elena, soția suveranului sârb Ștefan Dușan, a fost găzduită pe munte pentru a fi ferită de atacurile piraților catalani. Au fost gazduite femei pe Muntele Athos și în anul 1770 în timpul războiului prințului Grigori Orloff. În 1821, în timpul insurecției grecilor împotriva turcilor, Muntele Athos a acceptat protecția temporară a 5.000 de femei și copii pentru a le salva viața. Un gest similar s-a petrecut și în timpul celui de Al Doilea Război Mondial pentru protejarea femeilor din rezistența greacă.

În ultima vreme mai multe voci se ridică împotriva Avatonului, în încercarea de a modifica rânduiala milenară a călugărilor din Sfântul Munte de a nu permite accesul femeilor pe teritoriul lor. La 14 ianuarie 2003 Parlamentul Uniunii Europene a aprobat, cu 277 de voturi pentru și 255 împotriva, o rezoluție prin care cere Muntelui Athos să ridice interdicția intrării femeilor pe acest teritoriu. La 4 septembrie 2003 Parlamentul European a propus Greciei să înlăture protecția specială acordată Muntelui Athos, în sensul subzinerii tradiției Avatonului. Și presiunile continuă sub diferite forme de manifestare, unele dintre ele chiar mai puțin pașnice.

Dacă republica monahală Muntele Athos are un parlament prin Sfânta Chinotită, un guvern prin Sfânta Epistasië, se poate spune că are și o constituție prin Carta Statutară a Sfântului Munte Athos, care reglementează aspectele legate de organizarea internă cât și pe cele referitoare la relațiile cu Grecia și cu Patriarhia Ecumenică. Carta a fost stabilită și votată de autoritățile monahale athonite (mai puțin Mănăstirea Pantelimon) și ratificată de Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol și de Parlamentul Elen. Conform Cartei, Muntele Athos este constituit din cele 20 de „Sfinte mănăstiri suverane, împărătești, patriarhale și stavropegice“, toate celelalte așezăminte monahale fiind dependente de acestea. Mănăstirile sunt singurele care au drept de proprietate, numărul lor nu poate fi modificat și destinația nu poate fi schimbată „după nevoile lumesti“. Referitor la accesul ființelor de sex feminin, Carta menține interdicția (art.186) și stabilește sancțiuni în cazul încălcării, prin aplicarea pedepsei cu închisoarea de la 2 la 12 luni. Mai mult chiar, se prevede că orice vas care are femei la bord trebuie să navigheze la o distanță de cel puțin 500 m față de țărmurile Muntelui Athos. Carta stabilește că orice bărbat creștin ortodox, indiferent de naționalitate, membru al unei biserici ortodoxe consacrate, se poate stabili în Muntele Athos, ca novice sau călugăr, numai cu aprobarea Patriarhiei

Ecumenice, devenind cetățean grec odată cu înscrierea în evidențele unei mănăstiri. Călugării Muntelui Athos slujesc întreaga lor viață Domnului Hristos și respectă cu strictețe cele trei condiții ale călugăriei: fecioria, sărăcia și ascultarea. Ei își petrec timpul în rugăciune, muncă și puțină odihnă, rugându-se nu numai în timpul slujbelor dar și în afara lor prin Rugăciunea inimii: „Doamne Iisuse Hristoase, fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul“.

Rânduiala vieții în Muntele Athos este următoarea:

- De la orele 2 la 5 Utrenia și Sfânta Liturghie, urmare de două ore de odihnă, micul dejun și participarea la diverse ascultări.
- La ora 16 Vecernia, urmată de cină, după care călugării se adună în biserică pentru Pavecerniță și Acatistul Bunei Vestiri.
- De la ora 20, odihnă până la Utrenie.

Călugării beneficiază de dreptul liberei circulații, dar în condiții speciale, ieșirea în afara peninsulei fiind condiționată de permisiunea scrisă a mănăstirii de care aparțin. În același timp Muntele Athos este deschis vizitatorilor, numărul acestora fiind în concordanță cu posibilitățile de găzduire și de hrană ale așezămintelor monahale, fiecărui pelerin fiindu-i asigurate gratuit cazarea și hrana.

Accesul în Muntele Athos se face pe următoarele căi:

- Terestru, de regulă pentru mărfuri.
- Aerian, cu elicopterul, numai pentru situații excepționale, în care sens lângă Mănăstirea Marea Lavra s-a amenajat o pistă.

- Maritim, din porturile Uranopolis și Ierissos (port utilizat mai puțin, în special pentru mănăstirile Esfigmenu și Vatoped). Din Uranopolis există curse regulate care pleacă zilnic spre portul Dafne (principalul port al Muntelui Athos) la ora 9:45 și revin în jurul orei 15. În Muntele Athos pot intra zilnic 120 de pelerini creștin ortodocși și 14 de alte religii, în grupuri de cel mult 10 persoane. Accesul se face pe baza vizei de intrare – „Diamonitirion“, în care se prevede durata șederii, de 4 zile. Vizitatorii Muntelui Athos suportă cheltuielile referitoare la viza de intrare, transportul extern și intern.

Pelerinii trebuie să știe că în Muntele Athos există restricții ce trebuie respectate pe toată durata șederii. Astfel, în Republica monahală sunt interzise:

- ♦ Consumul de carne și al preparatelor din carne, cu excepția cărnii de pește permisă numai în zilele cu dezlegare
- ♦ Consumul de băuturi alcoolice, cu excepția unei mici cantități de vin oferită în zilele cu dezlegare și a unui păhărel cu uzo la primirea pelerinilor în așezămintele

- monahale (uzo, rahat și apă) ♦ Fumatul ♦ Plaja și scăldatul în mare
- ♦ Consumul de droguri
- ♦ Fotografiatul în interiorul mănăstirilor fără aprobare
- ♦ Înregistrările audio și video
- ♦ Cântecul de orice fel cu excepția celor bisericești din timpul slujbelor și procesiunilor
- ♦ Dansurile
- ♦ Purtarea de îmbrăcăminte indecentă
- ♦ Circulația mijloacelor de transport neînmatriculate în Muntele Athos
- ♦ Propaganda și publicitatea de orice fel
- ♦ Mitingurile și demonstrațiile
- ♦ Televizoarele și aparatele de radio
- ♦ Și altele.

Se înțelege că introducerea pe teritoriul Muntelui Athos a produselor și a materialelor interzise nu este permisă, guvernul grec și autoritățile monahale veghind la respectarea celor de mai sus. Practica a demonstrat că cei care vizitează Muntele Athos cunosc rânduielile de aici și se comportă cu respect față de viața monahilor, astfel că incidentele sunt cu totul izolate și minore.

Cine vizitează în zilele noastre Muntele Athos întâlnește o susținută activitate edilitară, de care era atât de multă nevoie. Mănăstirile și schiturile sunt renovate, multe așezăminte monahale sunt repopulate și s-a trecut la renovarea și chiar la reconstrucția lor, astfel încât condițiile de viață ale monahilor au devenit mai bune. S-a îmbunătățit sistemul de alimentare cu apă potabilă

și energie electrică prin surse proprii, s-a introdus în multe locuri încălzirea centrală și s-a extins accesul la sursele de comunicare prin poștă, telefonie, fax și e-mail. Se extinde permanent și se îmbunătățește rețeaua de drumuri și crește numărul mijloacelor de transport moderne adaptate drumurilor de munte. Concomitent a crescut capacitatea de primire a pelerinilor și este posibil ca în următorii ani numărul acceptat zilnic să crească. Toate acestea s-au putut realiza prin investiții susținute de guvernele, bisericile naționale, diversele asociații și a persoanelor particulare din țările ortodoxe, după căderea comunismului din respectivele țări.

Repere istorice

În mitologia Greciei Antice Athosul era cunoscut cu denumirea de Akte (Actium). Primele mențiuni ale Muntelui Athos apar în Iliada, celebra epopee în versuri a lui Homer, cu opt secole înaintea erei noastre și ulterior în tragedia Agamemnon a lui Eschil.

Conform tradiției, istoria creștinismului în Muntele Athos a început în primii ani după Înălțarea la Cer a Domnului când Sfânta Fecioară Maria a ajuns în aceste locuri. La rugămintea lui Lazăr, cel înviat a patra zi,

episcopul Ciprului, Fecioara Maria, însoțită se Sfântul Ioan Feciorelnicul și alți doi apostoli, a plecat din Ierusalim spre Cipru cu o corabie trimisă de Sfântul Lazăr. Pe drum, o furtună puternică a deviat traseul și corabia a ajuns pe țărmul Muntelui Athos în locul numit Limanul lui Climent. În acele vremuri peninsula era locuită de popoare păgâne care se închinau zeilor. În momentul în care Maica Domnului a pășit pe țărm toți idolii au căzut cu fețele la pământ și s-au prăbușit în mare. Însuși marele Apollon, care își avea templul pe vârful muntelui, a strigat: „Leșiți noroade, bărbați și femei, tineri și bătrâni și alergați în grabă la Limanul lui Climent ca să întâmpinați pe Maica Marelui Împărat și adevăratului Dumnezeu“ și s-a prăbușit în mare împreună cu templul său. Noroadele au întâmpinat pe Născătoarea de Dumnezeu și o parte dintre ei s-au creștinat.

